¶ Prima pars Conſiliorum ſeu

Allegationum excellentiſſimi decretorū doctoris dn̄i Nicolai de Tudeſchis: Siculi: Abbatis Monaceñ. Archiepiſcopi Panormitani: ac ſacroſancte Romane eccleſie Cardinalis: cum Summarijs ſingulis conſilijs prefixis: et numeris ad materias notabiliores perquirendas mirum in modum conducentibus: felici auſpicatur exordio.

¶ Conſilium primum.

1 ¶ Sponſus qui contraxit ſponſalia per verba de preſenti cum Titia et accepit ab ea nomine dotis centum ſi decedat ante matrimonij conſummationem an lucretur dotis dimidiam.
2 Matrimonium ex ſolo conſenſu de preſenti an ſit verum.
3 Pactum de lucranda certa parte dotis in caſu mortis an ſortiatur effectum ſuum altero coniugum religionem intrante.
4 Nuptie dictio multipliciter in iure ſumitur.
5 Sponſalia vulgariter dicuntur per verba de preſenti.
6 Statuta ad ius commune reduci debent quantum fieri poteſt.
7 Lex conſtat ex mente ⁊ verbis.

1 FActi contingentia talis eſt.† Quidā A. cōtraxit ſpōſalia per verba de p̄ſenti cum quadā B. ⁊ ab ea recepit dotis noīe mille. Contigit q̄d anteq̄ ſic deſponſata duceretur ad domū vel aliter cōſummaretur matrimoniū vita functa extitit. Nunc queritur an dictus ſponſus lucretur dimidiam dotis viſo ſtatuto infraſcripto: videlicet ſi qua deceſſerit ſine filijs ex viro cui nupta eſt: tp̄e ſui obitus remaneat dimidia pars ſuarū dotium apud maritū non cōputato in dicta dimidia lucro donationis propter nuptias qua parte maritus priuari non poſſit ⁊c. ¶ Poſtmodū facte fuerūt alique additiones ad dictū ſtatutū in q̄bus ſemꝑ facta fuit mētio de filijs exiſtētibus vel nō. Et chriſti ⁊ eiuſdē matris nominibus inuocatis: arguitur primo vt veritas magis eluceſcat ad partē affirmatiuā ſic. Statutū in deferēdo hoc lucrū marito ſolū requirit duo: ſcilꝫ vt nupta mulier ſit: et vt decedat ſine filijs ex marito. Sed hec duo cōtigerunt in facto ꝓpoſito vt ſtatim probabo ergo debet habere medietatē dotiū: cōſequētia de ſe ſatis eſt nota ⁊ maior etiā probatur. Nam verū eſt dicere ꝙ iſta deceſſit ſine filijs ex marito: cum nemo appareat ⁊ facta non preſumuntur: vt. c. in p̄ſentia. de proba. ⁊. c. raynutius. ⁊. c. raynaldus. extra de teſta. ⁊ in. c. cū in iure. de offi. deleg. cū ſimi. q̄d fuerit nupta apertiſſime ꝓbo per text. valde no. iudicio meo in. l. cū fuerit. ff. de cōdi. ⁊ demon. vbi apertiſſime probatur nuptā dici licet nō fuerit cognita. Et quod plus eſt etiam ſi nō fuerit ducta: ⁊ ſatis eſt q̄d interuenit ad matrimoniū cōſenſus de p̄ſenti: qui ſolus facit matrimoniū ⁊ nō carnalis cōmixtio: vt probatur ibi in fine illius. l. ⁊ latius hoc tenet gloſ. ⁊ Bar. ibi. ¶ Scd̄o probatur per. l. iij. ff. de dona. inter vir. et vxo. iuncta gloſ. in ver. cōcubine. vbi notāter matrimoniū dicitur ⁊ maritus ⁊ vxor dicuntur cōtractis dūtaxat ſponſalibus per verba de p̄ſenti licet nō interuenerit carnalis copula: ⁊ ſic cōcludit ibi gloſ. q̄d ſicut donatio etiā cōſtante matrimonio probetur inter virū et vxorē cōſummato matrimonio: ita et matrimonio non cōſummato: ex quo interuenit cōſenſus de preſenti ⁊ q̄uis ibi dicat hoc de iure canonico tenere: dico idem de iure ciuili: vt probatur in aut. de nup. §. nuptias. ⁊ ibi bona gloſ. ⁊ opti. facit ille tex. ad iſtā partē: vbi probatur maxime iuncta glo. nuptias cōtrahi ex ſolo cōſenſu vtriuſq̄:
2 ſcilꝫ viri ⁊ mulieris: licet aliud non interuenerit. ¶ † Tertio probo per multa iura canonica que cōiter dicūt matrimoniū eſſe verū ex ſolo conſenſu de preſenti licet aliud non interuenerit adeo q̄d per ſcd̄m etiā cum copula nō tollitur primū: quia habuit iam ex ſuo cōſenſu ſuam eſſentiā: vt probatur in. c. ſi. de ſpon. duo. ⁊. xxvij. q. ij. c. ſufficit. ⁊. c. cum nuntiatur. cum multis ſequen. ad idem. c. vnicum. de voto. lib. vj. ⁊ no. per Hoſtie. in. c. ex publico. de cōuer. coniu. facit enim diffinitio matrimonij que ponitur et declaratur. xxvij. q̄. ij. in prin. ⁊ inſti. de nup. in prin. vbi bonus tex. cum gloſ. ¶ Quarto videtur de hoc prima fronte caſus maxime iunctis dictis Bal. ibi in. l. deo nobis. C. de epiſ. et cle. vbi dicitur probari
3 q̄d † pactum de lucranda certa parte dotis in caſu mortis ſortitur effectū ſuum altero coniugum intrante religionē: ⁊ tamen certū eſt q̄d poſt conſummationē matrimonij non licet alteri coniugum intrare religionem de conuer. coniu. c. cum ſit. ⁊. c. ex publico. cū multis ſi. Sic videtur intelligendus ille tex. quando alter intrat religionem coniuncto matrimonio et nondum cōſummato: quia ſic licet etiā altero inuito: vt in. c. ex publico. et. c. ij. eo. titu. Et ſm̄ hoc videtur probare ille text. q̄d dictū pactum de lucranda certa parte dotis in caſu mortis vendicet ſibi locum etiam interueniēte morte poſt cōtracta ſponſalia per verba de preſenti matrimonio nondum cōſummato: ſicut contingit in caſu noſtro: ⁊ per hec faciunt ea que leguntur in. l. non ſine. C. de bo. que lib. ¶ Sed his nō obſtantibus contrariū de iure puto verum: ſcꝫ q̄d dictus vir nil lucretur pretextu dicti
4 ſtatuti. Et primo facio pro fundamēto duo ſuppoſita. Primū † q̄d verbum nuptie multipliciter in iure capitur. Qn̄q̄ capitur pro ipſa mera eſſentia coniugij que ſolo conſenſu de p̄n̄ti interueniente cauſatur vt ꝓbatur in. d. l. cū fuerit. in. d. §. nuptie. c. omne nuptiarū bonū. xxvij. q. ij. cū ſi. Quandoq̄ ſumitur pro iſta cōmixtione carnali que interuenit cōtracto prius matrimonio: vt probatur in. c. cām. ⁊ luce clarius probatur in. c. genuit. maxime iuncta gloſſ. ij. que hoc tenet apertiſſime eadem cā ⁊. q. ⁊ ibi aliquid per Archi. Qn̄q̄ ſumitur pro apparatu ⁊ feſtiuitatibus que fiunt tempore quo vxor ducitur ad domum viri: vt probatur in. c. noſtrates. ⁊. c. femine. xxx. q. ⁊ ſic capitur in euangelio vbi d̄r: facte ſunt nuptie in cana Galilee qn̄ Jeſus ibi fecit de aqua vinū: ⁊ hec vltima expoſitio videtur magis propria et conſentanea vulgo: vn̄ eſt vulgare quorūdam locorū vbi dicitur le noze. ⁊ ſic ſentit Gaſp. de cald. ſuper rubr. de ſponſa. ¶ Scd̄m preſuppoſitum eſt q̄d verbū matrimonium ſeu coniugium qn̄q̄ verificatur in m̄rimonio ꝯtcto per verba de p̄n̄ti carnali et copula nondū interueniente.† Et vulgariter dicuntur ſponſalia per verba 5
de p̄n̄ti: ⁊ ſic ſolent nūcupari a multis nondū ad domū adducta viri: vt clariſſime apparet in. c. ſicut ex literis ⁊ p̄n̄ti de ſpōſa. ⁊ clarius in. c. tertio loco. de preſump. cum ſi. qn̄q̄ ſolum verificatur verbū matrimonij ſeu verbum vxoris ⁊ mariti in coniugio carnali copula conſummato: vt ꝓbatur in. c. debitū. de biga. in princ. ⁊ in. c. ex publico. de conuer. coniug. Et elegantius probatur in. c. ſi quis deſponſata. xxvij. q. ij. vbi d̄r ſi q̄s deſponſata ⁊ tradita vtatur: vere coniugiū appellatur: ad idem. c. quapropter vnde ſurgit hec diuerſitas ſatis colligi pōt ex his que leg. ⁊ not. in. d. c. quapropter. per. d. c. debitū. ⁊ per gloſſ. in. d. c. ex publi. ſepe all'. ¶ His preſuppoſitis infero ad deciſionē q̄ōnis noſtre ⁊ hoc modo cū verbum vxor ⁊ verbū maritus verificentur ⁊ verificata reperiuntur poſt matrimonium cōſummatū ⁊ non antea: ⁊ maxime verbū nupta: q̄d proprie adaptatur ſaltē ad illā que ſolenniter ducitur. Ergo hec interpretatio ſcripta fienda eſt in caſu nr̄o. Antecedens. ſ. plene probatū fuit: ꝯn̄s aūt apertiſſime ſic probo: iuſta cā reſtringendi ſtatutū eſt qn̄ ſimpl'r ⁊ late intellecto quis indebite lucrū caperet vel alter damnū pateretur. Primū notabiliter probatur in. l. vt gradatim. §. ſed ſi lege. ff. de mune. ⁊ hon. et. c. abbate. de verb. ſig. Scd̄m probatur in. l. ij. ⁊. l. adigere. §. q̄uis. de iure patro. Et quod ibi not. C. de iure delibe. ⁊ vtrūq̄ longe melius q̄ꝫ alibi probatur in. c. cum dilectus. de cōſue. ibi vel alteri non preiudicatur iuri cōmuni non ſolū reſtringuntur verba ſtatuti ad intellectū ꝙ admodum extraneum multū longe verbis adaptabile: vnde verbum electio relatum ad quoſdā capitur pro confirmatione: et hanc theoricā firmauit etiam Bar. in. l. oēs populi. ff. de iuſti. ⁊ iur. ¶ Ad idem vbicūq̄ ſtatuta ſunt penalia que ſatis dicuntur penalia: ex quo diminuunt patrimoniū alicuius: vt no. Jo. and. in. d. c. j. de elec. lib. vj. verba debent reſtringi vt non capiant illū intellectū quem caperent ſm̄ latam ſignificationē verborū. hoc probatur in. c. cū in cunctis. de elec. iuncto. c. ſi cōpromiſſarius. eo. tit. lib. vj. ⁊ per Joā. and. in reg. odia. de reg. iur. lib. vj. in mercu. facit quod ipſe not. in. c. ſtatutū. de elec. libr. vj. Sed cum in caſu noſtro non ſolū diſtributiue: ſed collectiue oīa hec ſupradicta interueniunt: ergo debet fieri predicta reſtitutio: q̄d patet. Nam iſte vir illicite ⁊ nulla iuſta cā exigente caperet hic medietatē dotiū: licet matrimoniū non cōſummauerit nec ſolēniter ſponſam ad domū duxerit. Item heredes puelle paterentur graue damnū ex illa larga interpretatione. Item preiudicatur iuri cōi cum debeat ſoluto m̄rimonio dos redire ad mulierem: vt in. c. j. de do. poſt diuor. reſti. cum multis ſi. ⁊ prefato: ex ſolo capite debeat accōmodari ſtatuto ille intellectus maior cum omnis receſſus a iure cōi ſit odioſus: ⁊ ideo reſtringendū: vt in. c. j. ⁊. ſi. de ſil. presby. lib. vj. ⁊. d. c. cū dilectus. Ad idē notabile dictū Jnn. in. c. cū dilecti. de dona. vbi dicit ꝙ priuilegia inquantum tangunt iura cōcedentium late interpretantur: vt ibi in. c. olim. de verb. ſig. ⁊. l. ſi. de conſti. prin. ſed inquantū tangūt iura aliorū ſtricte: vt in. c. ex tuarū. de auto. ⁊ vſu pal. ⁊ idem Joā. and. in. d. c. olim. ⁊ adduco text. in. l. ij. §. ſi quis a principe. ff. ne quid in loco publi. Ergo hoc ſtatutū cum ſit tale etiam ſi ſit priuilegiatū debet ſtricte intelligi in preiudiciū heredū puelle: et maxime ſi cōſiderabimus cām ſtatutum hoc odioſum iudicabitur ſine cā ſm̄ illum vagum intellectum quo ad diſparitatē inter ſponſum et ſponſam: ſeu virū et mulierē cum viro premortuo: maxime ante tranſactionē et cōſummationē m̄rimonij nullum lucrū conſequitur mulier. nec ſuſtinuit vir aliqua onera matrimonij: contra profecto mentē: l. ſi. C. de dona. ante nup. et. c. ſi. de dona. inter virū et vxo. ¶ Scd̄o principaliter in hanc ſn̄iam me mouet etiā mens ſtatuti que multipharie colligitur. Primo ex principio ipſius dū dicit: deceſſerit ſine filijs ⁊c. que referuntur ad illa verba tp̄e ſui obitus deceſſerit ſine filijs: q̄d patet ex ſe et theorica Bar. in. l. ex facto. ff. de vul. et pup. vbi dicit ꝙ qualitas adiecta in aliqua oratione intelligitur ſm̄ tp̄s vbi cui adūcitur. pro hoc gloſ. no. in. c. ſtatutū. in prin. in ver. canonicus: in ſi. que ſic debet intelligi. de reſcri. lib. vj. Ex quibus ꝑfecto verbis videntur ſtatuentes de muliere intellexiſſe que erat in ſtatu et potētia ſui obitus faciēdi filios hec enim verba ſine filijs ⁊c. includūt in ſe priuationē filiorum: et includunt in ſe habilitatē et potētiā actus ſeu habitudinis filiorū: ⁊ notabiliter probatur in ſimili in. l. j. ff. de ſuis ⁊ legi. vbi per Bar. in verſi. inteſtatus. ſed in caſu noſtro hec mulier tp̄e obitus non erat in tali ſtatu et potentia cum nō fuiſſet adhuc ducta in domum viri. Ergo clariſſime patet q̄d illa verba ſtatuti non verificantur in ea: maxime cum per eam quominus duceretur nō ſteterit. ar. c. ſicut ex literis. de ſponſa. Eſt etiam